

MUZEUL
MUNICIPIULUI
BUCUREȘTI

APĂ APĂ FOC FOC

Cum au modelat
apa și focul istoria
Bucureștilui

Traseu tematic
de explorare a
expoziției
Timpul Orașului
Palatul Suțu

Vârsta
Recomandată
7+

Dacă ai fi trăit în București cu câteva sute de ani în urmă, te-ai fi temut pentru viața ta din mai multe motive. Poate ai fi scăpat de perioadele de secetă aducătoare de foamete, însă ai fi trăit cu siguranță un alt eveniment devastator care să îți pună capăt zilelor: inundații, cutremure, molime, războaie și invazii.

Ești un **cronicar** care păstrează în scris mărturii despre evenimente istorice importante. Acum, trecutul este în mâinile tale. Înfruntă primejdiile și consemnează faptele, pentru ca cei din prezent să nu le uite.

1

TURNUL COLȚEI

I. Niculescu, Turnul Colței, foto sepia, secolul al XIX-lea

Cel mai înalt edificiu din București a fost mult timp **Turnul Colței**. El se afla în fața Palatului Suțu (chiar în fața Mănăstirii Colțea, în mijlocul uliței Colței, actualul bulevard I. C. Brătianu) și era Foișorul de Foc al orașului, din vârful lui putându-se zări cu ușurință dacă izburcea vreun incendiu.

Ridicat în 1715, Turnul Colței avea un clopot fabricat în Viena și un ceas mare aplicat în peretele din partea de vest. Era cel de-al doilea ceas pe o clădire publică din București, cel dintâi datând de pe vremea lui Constantin Brâncoveanu. Turnul avea pictat pe pereții de la intrare doi soldați suedezi stând de strajă, cu pușca pe umeri.

În 1802, a avut loc *Cutremurul cel mare*, cel mai puternic cutremur resimțit vreodată la noi, având 7,9 grade pe scara Richter. Pământul s-a zguduit preț de 2 minute și 30 de secunde. Turnul Colței a supraviețuit cutremurului, dar a rămas înjumătățit.

După seism, Domnul Constantin Ipsilanti a ordonat refacerea din temelii a orașului. În câțiva ani Bucureștiul arăta mult mai bine decât înaintea cutremurului devastator, cu clădiri mai solide și mai pregătite să facă față unor astfel de dezastre naturale. În general, orașul își schimba de cele mai multe ori înfățișarea după astfel de urgențe. Câteva cartiere au devenit, după refacere, chiar mai civilizate ca înainte.

„S-au cutremurat pământul foarte tare, de au căzut toate turlele bisericilor din București și clopotnița cea vestită, care era podoaba orașului, cu ceasornic au căzut și s-au sfărâmat, și era atunci mare frică” scria un caligraf (*persoană care se ocupa în trecut cu copierea artistică de cărți și manuscrise) al vremii.

Imaginează-ți cum ar fi fost să fii martor la un asemenea cutremur. Scrie mai jos varianta ta:

„Focul cel mare” din 23 martie 1847, acuarelă de Moustacoff

2 MARELE FOC

Nu te juca cu focul! Este o expresie care înseamnă să nu te expui unor riscuri prea mari. Nimeni nu bănuia ce avea să însemne joaca fiului cluceresei Zinca Drăgănescu (*clucerul era un dregător care se ocupa cu aprovizionarea Curții domnești) în ziua de 23 martie 1847, de Paște. Rămas nesupravegheat, acesta trage cu pistolul înspre podul cu fân al șopronului. O scânteie a fost de-ajuns să provoace un mare dezastru. Au murit 15 oameni și aproape 2000 de clădiri (case, hanuri, biserici) s-au făcut scrum, ceea ce însemna mai mult de trei sferturi din oraș. Focul s-a întins rapid din cauză că majoritatea caselor erau construite din lemn, cu acoperiș din șindrilă sau stuf.

Locuitorii au muncit umăr la umăr ca să oprească distrugerile, dar lupta cu focul a fost dificilă pentru că atunci nu existau mașini de pompieri. Tulumbagiii (pompierii de pe vremuri) foloseau pompe manuale. Ei erau ajutați de sacagii, care transportau apa din Dâmbovița în butoaie.

Pagubele au fost calculate la peste 30.000 pungi de aur. Ca aducere aminte a acestui cumplit incendiu a fost pus un butoi pe locul de unde a izbucnit focul, aflat lângă Biserica Sfântul Dumitru. De atunci s-au pus bazele construirii unui oraș modern, în care străzile erau drepte, clădirile erau de zid cu acoperiș din tablă. Locuitorii aveau mai multe cișmele și conducte de apă la dispoziție, în caz de nevoie.

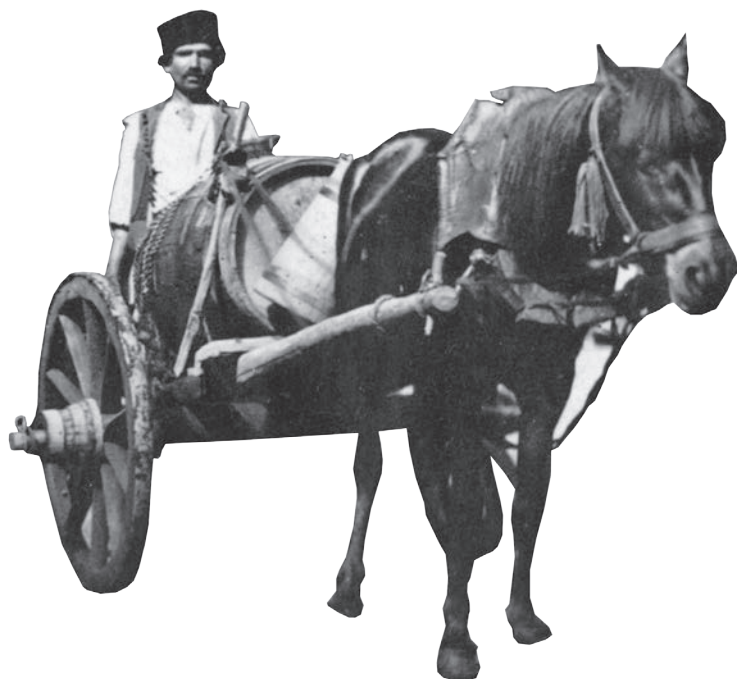
Întrebări arzătoare

Ești un cronicar din București care a văzut cu ochii lui Marele Foc. Ce făceai și ce crezi că ai fi observat în acele momente? Adaugă în textul tău detalii pe care le consideri importante și crezi că i-ar putea interesa pe oamenii de azi.

Gândește-te la ce crezi
că și-au salvat mai întâi
oamenii în Marele Foc.

Tu ce ai salva?

3

SACAGII

Sacagiii nu erau de ajutor doar în cazul izbucnirii incendiilor. Până să apară filtrele de apă în București, apa folosită pentru băut și spălat era cea venită din cer, precum și cea adusă din Dâmbovița cu sacaua (butoi așezat pe un suport cu două sau cu patru roți, cu care în trecut se transporta apa de la fântână sau de la râu). Cei care luau apă de băut din Dâmbovița și o vindeau erau sacagii, cum li se mai spunea negustorilor de apă. Oamenii de rând preferau apa din râu, pe care o „băteau” cu piatră acră, ca să o purifice (*piatra acră sau alaunul este un mineral antibacterial, solubil în apă). Pentru boieri, sacagiii aduceau apă de la puțurile fântâni publice cu apă bună pentru consum cum era Fântâna Filaret ori cea de la Mărcuța. Dar pentru acest serviciu dădeau și mai mulți bani.

- „Aaaap!...Ooaaaap!” Tocmai ai auzit cum un sacagiu îşi strigă marfa. Priveşte grafia şi imaginează-ţi c

fotografiată
discuție cu un sacagiu de la
care vei cumpăra apă.

4

DÂMBOVIȚA

Se zice că denumirea râului **Dâmbovița** ar fi venit de la frunzele care erau purtate de apele crescute din cauza ploilor. Pe timp de toamnă, frunzele plutind pe apele râului dădeau impresia unui șuvoi arămiu. În București, cursul râului Dâmbovița era foarte întortocheat. Când se revărsa, mai ales primăvara și toamna, apa râului era periculoasă pentru cei care voiau să traverseze, nu doar din cauza podurilor neîntreținute, dar și din cauza vadurilor adânci, de unde se scotea apa de băut.

Pe malurile Dâmboviței erau numeroase gospodării, dar și multe biserici, așa cum poți vedea în această imagine din secolul al XIX-lea. Se pare că Mănăstirea Radu Vodă, cea cu turlele ascuțite din imagine, și biserica Bucur (cea cu capul acoperit parcă de o căciulă de cioban) au împărțit același deal din vecinătatea Dâmboviței până pe la mijlocul secolului al XVIII-lea. Considerată una dintre cele mai vechi biserici din capitală, Biserica Bucur nu se știe cu precizie când a fost ridicată. Cele mai multe dintre legende despre zidirea acesteia au fost asociate cu numele lui Bucur, un cioban (în alte variante pescar, negustor sau boier), iar de numele ciobanului este legată chiar întemeierea și numele orașului București.

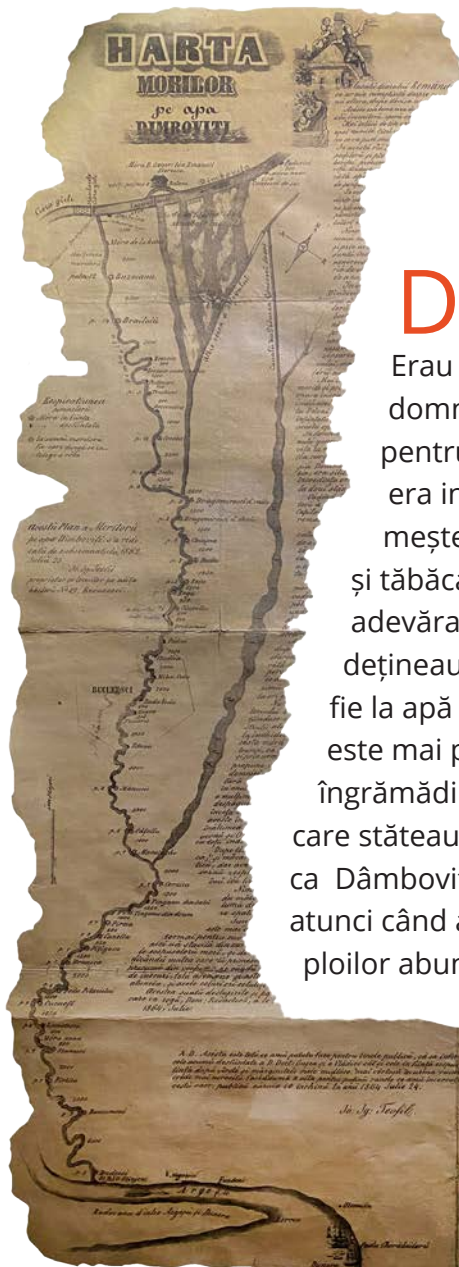
Dâmbovița în dreptul Mănăstirii Radu Vodă, tipăritură colorată, secolul al XIX-lea.

Privește imaginea. Cine se mai scaldă în râu, pe lângă oamenii din plan îndepărtat?

- a. O turmă de oi
- b. O cireadă de boi
- c. Un cârd de rațe

Caută pe internet mai multe
legende despre întemeierea
oraşului Bucureşti.

_____ Orașului București.

MORILE 5 DE APĂ

Dâmbovița a avut pe cursul ei numeroase mori de apă. Erau o sursă de venituri pentru domnitori sau boieri, dar și pentru mănăstiri. Apa Dâmboviței era indispensabilă pentru unii meșteșugari, ca de pildă săpunarii și tăbăcarii, astfel încât era o adevărată concurență între cei care dețineau o astfel de moară, ca să fie la apă mai adâncă unde curentul este mai puternic. Dar tocmai această îngrămădire de mori și gospodării, care stăteau practic în calea apei, făcea ca Dâmbovița să devină un râu periculos atunci când apele se revărsau din cauza ploilor abundente.

Privește harta Dâmboviței și conturează
mai jos traseul șerpuit al acesteia.

**Notează câteva nume
de locuri unde existau
astfel de mori.**

6 INUNDAȚIILE

Domnitorul Al. I. Cuza în mahalaua Tabaci în timpul inundației din 1864, tipăritură după o lucrare de Th. Aman

La mijlocul secolului al XIX-lea, bucureștenii au avut de înfruntat grave inundații provocate în principal de ploile care nu mai conțineau cu zilele. Dar cea mai gravă s-a produs în 1865, nu din cauza ploilor, ci din cauza zăpezilor abundente care s-au topit brusc. Vreme de două săptămâni, mai multe mahalale (pe atunci cartierele se numeau mahalale) au fost acoperite de ape, în timp ce parcul și lacul Cișmigiu au devenit un mare ochi de apă, care acoperise chiar și vegetația din jur.

Mulți oameni au rămas pe drumuri, fără case și fără bani, astfel încât domnitorul Alexandru Ioan Cuza decide să înceapă canalizarea Dâmboviței. După Marea Inundație a fost dată o lege care le interzicea bucureștenilor să-și construiască anexe sau case pe malurile râului. Proiectul canalizării însă s-a concretizat abia două decenii mai târziu, în vremea lui Carol I, după planurile inginerului Grigore Cerchez.

Privește imaginea de pe pagina anterioară. Unde s-au cățarat locuitorii orașului surprinși de vâltoarea apelor?

- a. În clopotnițele bisericilor
- b. Pe acoperișurile caselor
- c. În cei mai înalți copaci

Filtrul de apă, sfârșitul secolului al XIX-lea

FILTRAREA APEI 7

Sistemele de filtrare a apei există de multă vreme. În Grecia Antică, Hipocrate a făcut diverse experimente de purificare a apei, folosind o pânză prin care aceasta se filtra.

În 1827, John Doulton și fiul său Henry inventau filtrul ceramic de apă pentru a elimina bacteriile din apa potabilă. La Londra, la acea vreme, apa din Tamisa era contaminată cu tot felul de deversări din canalizările făcute primitiv, astfel încât epidemiile de holeră și tifos erau

frecvente. Nici Bucureștiul nu era mai ferit de astfel de molime, de aceea folosirea unui astfel de sistem de filtrare era necesară. Abia în anul 1889, inginerul Elie Radu a realizat prima rețea de alimentare a orașului. Alimentarea se făcea acum din puțuri subterane, curățate printr-o instalație inovatoare proiectată de inginer, care extragea și capta apă pură.

Acest filtru din ceramică smălțuită a fost fabricat între 1890 și 1899 în Marea Britanie. Filtrul este decorat cu ornamente florale în relief și blazonul regal. Vasul filtrant este pe bază de cărbune viu. Astfel de filtre de mari dimensiuni au fost importate și în București în anii 1920-1930.

Desenează mai jos un filtru asemănător celui din expoziție. De data aceasta poți să îl decorezi cum vrei tu. Nu uita să îi adaugi și un blazon.

8

SERINGA

Trusă cu seringă folosită în timpul Războiului de Independență (1877-1878)

Seringa a fost folosită încă din vremea grecilor și romanilor. Seringa, în forma ei de astăzi, a trecut prin mai multe modificări, pentru ca în final să ajungă din plastic și să fie de unică folosință.

Mult timp bucureștenii, pentru a-și îngriji sănătatea, nu au avut decât icoanele cu sfinți vindecători, apelând și la tot felul de vraci și tămăduitori din mahalale. Medic nu avea decât domnitorul și boierii de prim rang. Pe lângă calamitățile care au fost amintite: incendii, inundații și cutremure, Bucureștiul s-a confruntat și cu o serie de molime: ciuma, holera și tifosul. Din acest motiv, înființarea de spitale (primul spital înființat în București este Spitalul Colțea, în 1704) și angajarea de medici devine tot mai necesară. De asemenea, apar spițeriile (*farmaciile) și medicamentele. Instrumentarul medical devine tot mai folosit.

Din ce crezi că erau făcute la început seringile?

- a. Din metal și sticlă
- b. Din lemn
- c. Din plastic

Sistemul medical în Țările Române a fost pentru mult timp aproape inexistent. Un personaj providențial (*salvator) pentru noi, a fost Carol Davila. Acesta a venit în Țara Românească în 1853, pe când era domnitor Barbu Știrbey. Carol Davila este cel care a pus bazele Societății Crucea Roșie și a organizat aproape de la zero serviciul de sănătate românesc. Acesta includea și un serviciu de ambulanță, precum și trenuri cu vagoane sanitare, care s-au dovedit extrem de utile în timpul Războiului de Independență al României (1877-1878). Carol Davila însuși a coordonat activitatea medicală de pe front în timpul acestui război, tratând peste 10.000 de răniți. Pentru faptele sale deosebite a fost decorat și de români și de turci. Tot Carol Davila este și cel care a înființat în 1866 Facultatea de Medicină și Farmacie de la București, iar, peste un an, Facultatea de Medicină Veterinară.

Carol Davila a fost un medic român de origine franceză, născut în Italia. Cam complicat nu-i așa? Numele primit la naștere era de fapt: Carlo Antonio Francesco d'Avila.

Privește cu atenție fotografia lui Carol Davila și descrie-i în detaliu ținuta: atitudinea pe care o are la pozat, dar și felul în care este îmbrăcat. De ce crezi că are haine militare? Ce poartă în piept?

Carol Davila, fotografie de Carol Popp de Szathmari

VACCINUL 9

Bilet de vaccinare/ Bilet de vaccin, secolul al XIX-lea

Una dintre cele mai grele și contagioase boli care au lovit Bucureștiul a fost ciuma. Epidemii de ciumă au fost în multe rânduri în oraș, dar parcă nimic nu întrece în grozăvie epidemia dintre anii 1812 și 1813. Aceasta a izbucnit în a doua zi de domnie a lui Ioan Vodă Caragea și a omorât într-un răstimp foarte scurt jumătate din locuitorii Bucureștiului. Din acest motiv ea a rămas în istorie ca *Ciuma lui Caragea*. Parcă nu-i tocmai plăcut să rămâi în istorie pentru așa ceva...

Până să apară vaccinurile, oamenii apelau la diverse tratamente mai mult sau mai puțin științifice. Vaccinarea și termenul de *vaccin* au fost introduse în medicină de medicul englez Edward Jenner, în anul 1796, cu ocazia descoperirii primului vaccin, împotriva variolei, o boală extrem de contagioasă.

Pionier în medicină și microbiologie, Victor Babeș a preparat în laboratorul său diverse săruri și vaccinuri pentru prevenirea și combaterea în masă a unor boli transmisibile. Tot el este cel care face primele vaccinări antirabice (*împotriva turbării) în București.

Vaccinurile au devenit tot mai eficiente și au dus la stoparea sau limitarea extremă a unor boli foarte grave, de care mureau mulți copii în trecut. O astfel de boală mortală era și variola (*vărsatul de vânt).

Tu ce vaccin ai inventa? Ce boală ai reuși să faci să nu mai fie atât de periculoasă? Cum ai numi vaccinul?

10

VASELE FARMACEUTICE

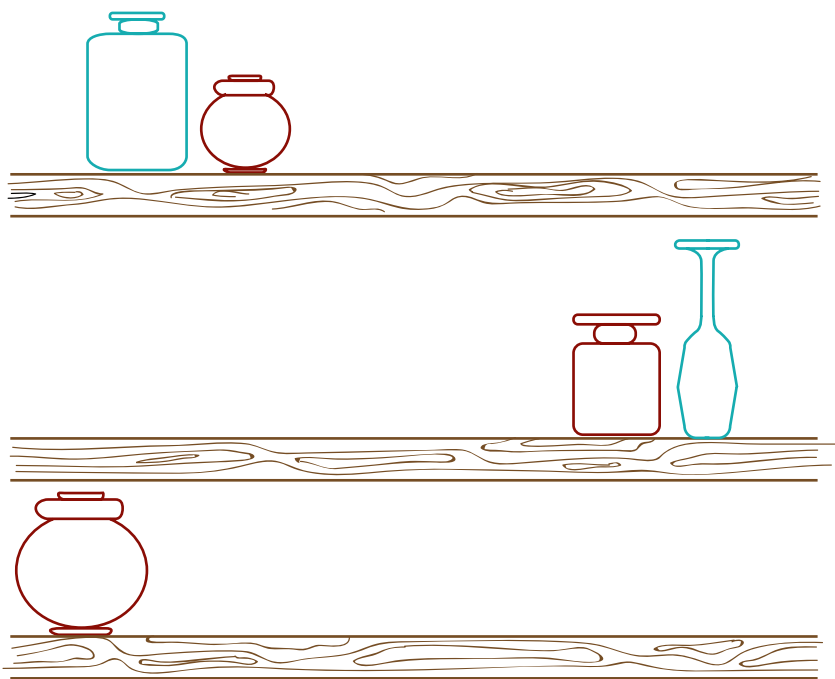
Vase farmaceutice din secolele
al XVIII-lea și al XIX-lea

La început, medicina se practica în bolnițe (*spital care funcționa pe lângă o mănăstire), iar pentru tămăduirea bolilor se foloseau în general plante medicinale. Dacă voiai să te vindeci de gălbănare (*hepatită) foloseai rostopasca, iar dacă te prindeau frigurile atunci era bine să folosești fierea pământului.

În secolul al XVIII-lea, se înființează primele spitale în București. Alături de doftorii din spitale (*medicii), lucrau și spițerii (*farmaciștii), precum și erboriști, cei care cunoșteau ierburile, le culegeau și le aduceau la spițerie (*farmacie). Spițerii s-au îngrijit și de dotarea farmaciilor cu vase pentru păstrarea medicamentelor. Printre recipiente erau atât vase de sticlă, cât și vase de faianță aduse din Damasc sau din Italia. Primele vase erau atât de scumpe încât serveau numai la decorarea farmaciei.

În trecut, de îngrijirea bolnavilor se mai ocupau și bărbierii. Aceștia, pe lângă meseria de bază, de a tunde și a rade bărbile, se ocupau și cu îngrijirea rănilor, de scoaterea dinților sau aplicarea de lipitori pentru „subțierea” sângelui. Unii preparau leacuri sau tratamente medicale, dar de cele mai multe ori erau după ureche și extrem de periculoase. Astăzi, parcă nu te-ai duce totuși la bărbier să îți scoată măseaua de minte!

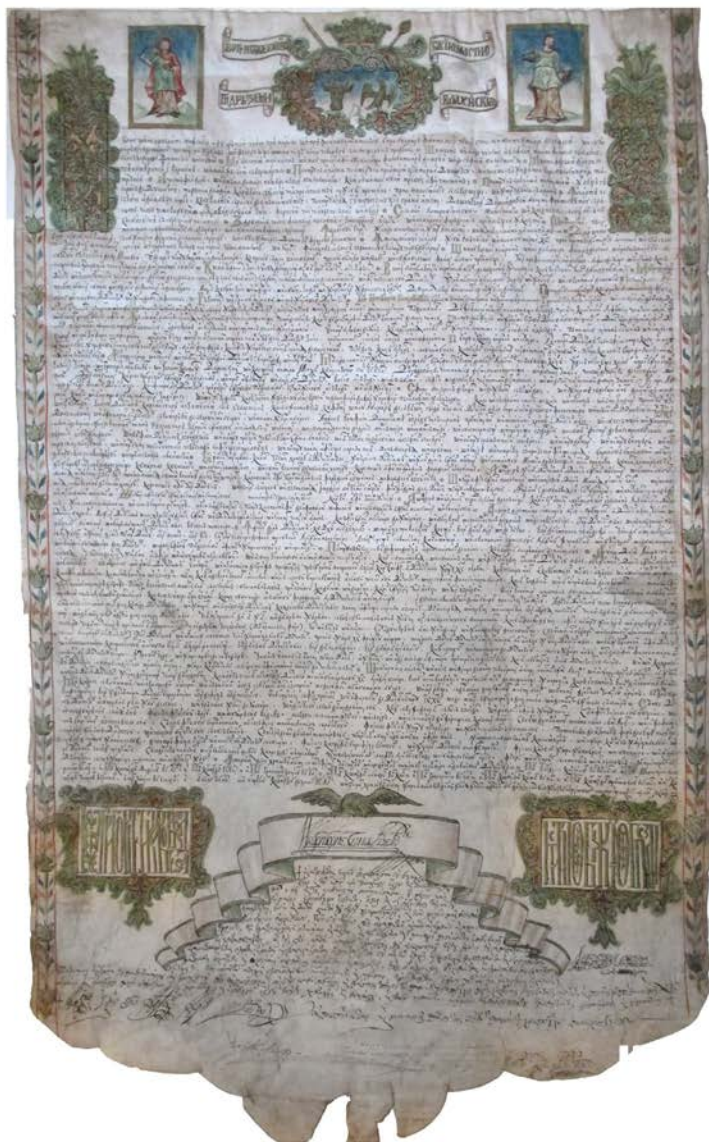
Umple raftul spițerului Trangott Seuler (unul dintre primii spițeri cu farmacie particulară din București) cu vase farmaceutice de diverse mărimi și forme. Te poți inspira privind vitrina cu astfel de vase din expoziție.

SPITALUL PANTELIMON

11

Hrisovul de înființare a spitalului de la Pantelimon, 12 oct. 1735

Cel de-al doilea spital înființat în cursul secolului al XVIII-lea, după cel de la Colțea, a fost acela ridicat de Grigore al II-lea Ghica, din actualul oraș Pantelimon, de lângă București.

În hrisovul care atestă înființarea spitalului (*Act domnesc care servea, ca titlu de proprietate) stă scris cu litere chirilice următoarele: „Io Grigorie Ghica voievod al doilea (...) am socotit să zidescu și să înalțu din temelie o sfântă și dumnezeiască casă întru slava lui Dumnezeu și întru cinstea și lauda marelui Mucenic și tămăduitoriu Pandeleimon din josul mănăstioarei, ce să numește Mărcuță, pre apa Colintinei, la Fântăna ce să zice a Babei, unde și spital de săraci bolnavi să fie.”

La spitalul Pantelimon erau tratați aici atât bolnavii de ciumă, cât și alții care sufereau de diferite boli cronice. Din păcate, însuși ctitorul acestui spital moare subit în urma unui tratament neadecvat cu *Teriaca cerească*, un amestec de opiu și alte ingrediente vegetale și minerale. Acest leac era folosit în tratarea greții, durerilor de picioare, de oase, în tratarea limbricilor, frigurilor etc.

Privește cu atenție hrisovul, în partea de sus vei remarca înăuntrul unui medalion două animale care se regăsesc în stemele Țării Românești și Moldovei. Un indiciu care te poate ajuta: Grigore al II-lea Ghica a fost domnitor în ambele țări.

[illegible]

Text: Veronica Leca

Grafică: Andrei Tache și Letiția Grigore

Coordonator proiect: Silviu Anghel

Află cele mai noi vești despre muzeele din cadrul MMB urmărind paginile de Facebook și Instagram. Nu uita să ne vizitezi și site-ul pentru mai multe informații:
www.muzeulbucurestiului.ro

Palatul Suțu

0722 574 897

educatie@muzeulbucurestiului.ro

Traseul de explorare a Palatului Suțu a fost realizat în cadrul proiectului „Patrimoniu pentru societate”, derulat de Asociația Da’DeCe, în parteneriat cu Muzeul Municipiului București, 2021, cofinanțat de Administrația Fondului Cultural Național. Proiectul nu reprezintă în mod necesar poziția AFCN, care nu este responsabilă de conținutul proiectului sau de modul în care rezultatele proiectului pot fi folosite. Acestea sunt în întregime responsabilitatea beneficiarului finanțării.